

ПРИЛОГ ПОЈАШЊЕЊУ ПОЈМОВА „ПЛАН“, „ПРОГРАМ“ И „ПРОЈЕКАТ“ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ У ШУМАРСКОЈ ПОЛИТИЦИ

НЕНАД РАНКОВИЋ¹

Извод: У пракси шумарске политике код нас постоје случајеви неадекватне употребе појмова као што су „план“, „програм“ и „пројекат“, што има за последицу нејасне текстове и неразумевање између стручњака. Да би се избегле недоумице и нејасноће у исказима, потребно је познавати тачна значења ових појмова и јасно их разликовати. То би допринело јаснијим стручним текстовима, бољем разумевању у стручној комуникацији и избегавању грешака у практичном спровођењу стручних решења. Овде је учињен покушај да се ти појмови дефинишу и прикажу примери њихове употребе у сфери шумарске политике, као и да се дају препоруке за њихово коришћење у стручној пракси.

Кључне речи: термин, појам, план, програм, пројекат.

A CONTRIBUTION TO THE CLARIFICATION OF THE NOTIONS "PLAN", "PROGRAMME" AND "PROJECT" USED IN FOREST POLICY

Abstract: In forest policy practice in Serbia there are cases of inadequate use of the notions such as "plan", "programme" and "project", resulting in unclear texts and misunderstanding among the professionals. To avoid the confusion and ambiguity of the statements, it is necessary to know the exact meanings of the notions and to make clear distinctions. This would contribute to the clarity of professional texts, better understanding in professional communication and avoidance of mistakes in the practical realisation of professional solutions. This study is an attempt to define the above notions and to present the examples of their use in the sphere of forest policy, and also to recommend their application in professional practice.

Key words: term, notion, plan, programme, project.

1. УВОД

Научна истраживања у савременом свету одликују се великим бројем истраживача који раде на решавању истих или сличних проблема и великим бројем различитих резултата истраживања. То продукује и појаву бројних нових појмова и термина, од којих су неки у потпуности нови, а неки се ослањају на старе термине са новим или допуњеним садржајем. Уз то, неки нови појмови се исказују кроз

¹ др Ненад Ранковић, редовни професор, Универзитет у Београду - Шумарски факултет, Београд

изразе састављене од више речи², при чему су оне или већ познате или су комбинација познатих и новоуведених. Таква сложеност појмова и израза који их описују има за последицу да истраживачи, да би могли да прате туђе резултате истраживања и квалитетно искажу своје, морају добро владати познавањем основних појмова и термина, како општег карактера, тако и оним специфичним за област у којој делују.

У таквој ситуацији, нарочито у објашњавању резултата истраживања у различитим стручним областима, неки од општепознатих појмова могу да добију нека нова значења која често потискују она стандардна и тако доводе до недоумица и тешкоћа у праћењу излагања резултата истраживања. Када се томе додају и незграпни или нестручни преводи са страних језика и прављење сложених израза, јасно је са каквим се проблемом суочавају истраживачи у свом раду.

Истраживачи у сектору шумарства имају, такође, такве проблеме, па је понекад потребно разјаснити неке који се у последње време често користе. Тако се у савременом шумарству, посебно у сфери шумарске политике, често употребљавају термини „план“, „програма“ и „пројекат“. Они имају своје стандардно тумачење (дефиницију), али се некада користе и у специфичном значењу, посебно када се од њих праве кованице (сложени изрази). Имајући то у виду, ово је покушај да се разјасне значења тих појмова и анализирају случајеви из њихове практичне примене.

2. ПЛАН

План је документ у коме су изложени циљеви, сврха њиховог постизања, средства и актери (Р а н к о в и ћ , Н., 1996). Он може да оперише и са већим бројем алтернатива у погледу средстава и актера, у зависности од процене колико се различитих могућности налази на располагању при избору метода (начина), средстава и актера, али и захтева у погледу времена, за постизање циљева. Планом се одређују смерови активности предвиђених за постизање одабраних циљева и контрола њиховог извршења (контролом се могу извршити корекције плана за будуће раздобље и на тај начин контрола повратно утиче на план). С обзиром на то, планови и планирање су основа сваког организованог деловања у свим сферама људског деловања, а да би имали јасан смисао морају бити сврсисходни (постојањем плана предвиђени циљеви се постижу уз мањи утрошак ресурса и за краће време). Планова има више врста, у зависности од сврхе планирања, сектора на који се односи, простора на који се односи, облика у коме се прави, итд. Ако се посматра са аспекта сектора, планови могу бити: индустријски, трговински, аграрни, саобраћајни, грађевински итд. Са аспекта облика у коме се праве, могу бити: текстуални, графички, шематски, виртуелни (компјутерски подржани)³ итд. Поред тога постоје и неке специфичне врсте планова, као што су: археолошки, ситуациони, гео-

2 Појам може „...да буде сложена структура састављена од више различитих појмова који чине једну јединствену идеју, односно носиоца значења“ (2012/6).

3 На изванредан начин подразумевају синтезу графичког, текстуалног и мултимедијалног начина приказа.

детски, катастарски, урбанистички, просторни, развојни, маркетиншки, војни или „бизнис“ планови.⁴

У вези с тим, јавља се и појам планирања, који представља процес, односно функцију одређивања циљева, затим предвиђања и дефинисања будућих задатака, као и услова у којима ти задаци треба да се извршавају, а планирани циљеви остварују (2011/6). У том смислу, планирање представља основу за обављање других активности на управљању процесом задовољења људских потреба (организовање, управљање и контрола), што је и основна сврха његовог пражвења.

Планирање може бити:

- стратегијско - представља утврђивање стратегијских планова, односно планова за реализацију општих циљева (Р а н к о в и ћ , Н., К е ч а , Љ., 2007), који ће се остварити у будућности, а доста су општи, без много конкретних детаља и обухвата пет фаза: 1. анализа окружења, 2. дефинисање мисије и визије, 3. развој општих циљева, 4. креирање стратегије њихове имплементације и 5. алокација ресурса неопходних за остварење циљева;
- оперативно - представља утврђивање планова који садрже детаље за реализацију или примену стратегијских планова током свакодневног пословања, углавном се праве за период од годину дана, а детерминисано је низом дугорочних трајних планова који обухватају: процедуре, политику и правила потребна за стварање оперативних планова (за разлику од дугорочних, једнократни појединачни планови праве се за специфични оперативни период, нпр. годину дана).

Имајући све наведено у виду, могло би се рећи да општа шумска основа, као један специфичан појавни облик плана који егзистира у сектору шумарства, има скоро све карактеристике које се везују за појам плана.

3. ПРОГРАМ

Програм чини скуп циљева, политика, процедура, правила и ресурса које треба запослити и других елемената нужних за извођење неке активности (2012/г). Другим речима, програм је документ у коме су прецизно наведене све активности и њихови актери, према временском редоследу извршења, са упутством како да се поједине активности изврше. У том смислу, тако постављене активности постају задаци које треба извршити. Програм⁵ је, у суштини, операционализација плана са аспекта његовог практичног спровођења у дело (извршења), односно обухвата дефинисање процедура и правила потребних за стварање програма и калкулацију трошкова, према изабраној варијанти (од више њих које се могу наћи у плану). На тај начин може се рећи да програми имају, у ствари, карактер оперативних плано-

4 „Бизнис“ план (2012/а) је документ којим се анализира неки пословни подухват, где се потенцијалним финансијерима представља намера како да се он реализује. Он се прави обично за период 1-5 година и треба га разликовати од студије оправданости (студија изводљивости) која је дугорочна и односи се на цео период експлоатације датог подухвата (нпр. отварање и експлоатација једног рудника).

5 „Распоред по коме ће се нешто изводити“ (В у ј а к л и ј а, М., 1980).

ва⁶ (отуда се често и поистовећују). Тиме се покреће процес детаљног дефинисања свих активности и актера у оквиру сваке фазе, што је претходно дефинисано у плану. С обзиром на то, јасно је да је варијанта спровођења плана одабрана, а на програму је да оперативно разради и прецизно дефинише све активности и актере, према тако изабраној варијанти. Зато се у програму више не оперише са основним планским циљевима, средствима и алтернативама за њихово постизање, већ се оно што је у плану предвиђено за реализацију (према описаним алтернативним решењима) сада оперативно спроводи, а то суштински одваја план од програма. Тако се могу поједини делови реализације програма поверити специјалистима, који чак и не морају бити до детаља упознати са циљевима и сврхом извршења специфичне фазе, што је, иначе, дефинисано у плану. Ако се пође од оваквог схватања појма „програм“, јасно је зашто се он појављује у компјутерском речнику, где означава алгоритамски списак наредби процесорској јединици које она мора (директно и без испитивања сврсисходности поступка) да изврши. То чини да у термилошком смислу, за ову сврху, практично нема алтернативног израза (синонима).

Када је шумарство у питању, појам „посебна шумска основа“ садржи бројне карактеристике појма „програм“, па се може сматрати специфичном врстом програма за спровођење циљева који су изнети и образложени у општој шумској основи, као основном планском документу.

4. ПРОЈЕКАТ

Сви задаци у оквиру сваке фазе плана захтевају овако осмишљавање извршења, што може бити сложен посао, а потребан је за ефикасно и јефтино спровођење. Због те своје могуће сложености, мора се стручно образложити у виду документа који се назива пројектом (лат. *proiectum*, срп. бачен унапред). Пројекат је документ, састављен од пописа активности дефинисаних својим почетком и крајем, као и људским, техничким, финансијским и другим ресурсима. Свака од активности унутар једног пројекта треба да обезбеди, извршењем предвиђених операција (поступака), постизање циља који је у функцији испуњења циљева вишег ранга који су дефинисани планом.⁷ Зато се у оквиру пројекта (документовани програм) обично прилаже графички и описни приказ у виду посебног дијаграма (гантограм), где се налази попис свих активности, према редоследу извршења (алгоритамски низ), са кратким описом, напоменом о времену најранијег и најкаснијег почетка, напоменом о времену најранијег и најкаснијег завршетка, пописом потребних ресурса за сваку активност, утрошцима тако дефинисаних ресурса и јединичним ценама сваког од њих (за обрачун трошкова). Поред тога, ту се налази као веома важна компонента и стручна процена о могућностима евентуалног преклапања извршења неких предвиђених активности (техничке могућности и процена

6 Уз дефиницију оперативних планова, наводи се да у краткорочне планове спадају буџети, програми и пројекти (2011/6), па се може закључити да су програми, у ствари, специфични краткорочни оперативни планови.

7 У неким речницима се овај појам везује за појмове „поухват“, „нацрт“ или „намера“.

временских резерви за паралелно извршавање), што омогућава извршиоцима да бирају ону варијанту спровођења која је оптимална са аспекта успешног извршења задатка (најкраће време извршења, најмањи трошкови, најмање ангажовање ретких ресурса и сл.). С обзиром на то, може се говорити и о неким изменама у спровођењу активности у смислу усаглашавања са текућим променама које се дешавају у моменту реализације сваког задатка или посебним захтевима наручиоца целог планираног посла који нису садржани у плану, при чему се то препушта ангажованом актеру као стручно најспособнијем извршиоцу за тај задатак да то обави.

Важне особине пројекта су (2011/в):

- јединственост у контексту;
- дефинисан тренутак почетка и краја (сваке просте активности и укупно за цео пројекат);
- јасно наведено шта се сматра постигнутим циљем (за сваку просту активност и укупно за пројекат).

Под јединствености у контексту подразумева се више услова и ограничења (нпр. почетак и крај, дужина трајања, циљ пројекта, разлике од других пројеката и низ финансијских аспеката, израженим кроз буџет, трошкове итд.), па је зато појмовно дефинисање у сфери управљања пројектима постало предмет стандарда DIN 69901.⁸

У сектору шумарства често се користи појам пројекта и постоје бројни јасни примери његове употребе, али постоји и један специфичан израз „извођачки план“, који практично обухвата већи број карактеристика појма „пројекат“. У том смислу, може се сматрати да су такви документи у ствари пројекти, којима се детаљно⁹ и конкретно предвиђају све активности на постизању неког краткорочног циља.

5. СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКЕ И МОДАЛИТЕТИ КОРИШЋЕЊА

Без обзира на разлике у појмовима „план“, „програм“ и „пројекат“, ипак се они у пракси мешају и користе често као синоними један за другог. Ово се дешава због онога што је слично или исто у њиховом опису, али и због тесне везе између њих, јер нема програма без плана, пројекта без и једног и другог, а без плана не би постојали ни програм ни пројекат. При томе се неке од карактеристика плана налазе и у друга два појма. Такву ситуацију продубљује и чињеница да се при сачињавању стратешких планова често користе методе и технике пројектовања, јер се тиме обезбеђује да се планом обухвати све оно због чега се он и прави, као и објективност у сфери процена сврсисходности, структуре по фазама, временских рокова итд.

На пример, основу економске политике праве планови развоја економских сектора у којима су дефинисани основни (базични) циљеви, методе и средства за

8 Дефинише базичне идеје и термине у управљању пројектима (2011/а).

9 У неким текстовима се овом појму додаје и придев „детаљан“ да би се ова компонента јасно истакла, али и да би се направила разлика у односу на друге врсте израза у којима се користи појам „план“ (2012/в).

њихово постизање и оквирни временски одсечци у коме они треба да буду остварени (категорија стратешких планова). Ту се, у ствари, оперише са неколико основних циљева, а како се ради о основним циљевима (највишег ранга), може се рећи да су то у ствари групе циљева, па се они морају рашчланити на циљеве нижег ранга (други и, евентуално, трећи ниво), све до оних циљева који се налазе на најнижем нивоу (Р а н к о в и ћ , Н., К е ч а , Љ., 2007), а које је могуће преточити у оперативне задатке (оперативни планови, програми). У целој тој структури прво начело у њиховом избору је да сваки циљ нижег ранга неспорно буде у функцији постизања циља вишег ранга. На дну те структуре су неки циљеве који се не морају нигде ни наводити, пошто их одређује сам извршилац непосредно пре почетка активности за коју је задужен. Њихово евентуално навођење јако би усложнило све документе (и планске и програмске) и учинило их мање разумљивим, а вероватно би задирало и у питање компетенције планера, јер планер не може и не мора да зна како се сваки циљ, па и онај најнижег ранга, оперативно спроводи, јер он се руководи потребама друштва и могућностима сектора да их задовољи, а свакако није стучњак за поједине послове који се планирају за извршење (у функцији су постизања планираних циљева). То се препушта професионалцима одговарајућих струка, да они, у складу са сврхом свог задатка, дефинишу те оперативне циљеве најнижег ранга (водећи се својим знањем и стручношћу) и изврше их.

Што је план вишег нивоа то је структура циљева сложенија, па се онда често губе критеријуми за њихово структурирање у рангове (рангирање) и ствара се основа за мешање термина и појмова, па чак и стварање сложених израза у којима истовремено фигурирају неки од наведених термина. Томе доприноси и чињеница да се при изради стратешких планова користе неке методе (исте или сличне, на идентичан или модификован начин) које се користе и у изради пројеката. Код метода и средстава и избора актера, наведених у стратешком плану, такође, постоји слична ситуација.

Када је шумарство у питању, један од најсвежијих примера употребе ових појмова налази се у документу „Указ о проглашењу Закона о шумама“ (2010), где се у §20 дефинишу следеће врсте планских докумената:

1 - план развоја шумског подручја, односно план развоја шума у националном парку;

2 - основа газдовања шумама;

3 - програм газдовања шумама;

4 - годишњи план газдовања шумама;

5 - извођачки пројекат газдовања шумом;

6 - пројекат коришћења осталих шумских производа;

7 - пројекат коришћења осталих функција шума.

Ако би анализирали значења ових израза, могло би се рећи да прва два имају претежно карактеристике плана, трећи програма, док четврти има донекле хибридни карактер, јер има карактеристике и појма „план“ и појма „програм“. Последња три израза у већем делу обухватају садржај појма „пројекат“, па се овај појам ту користи у изворном значењу. При томе, треба имати у виду да су, према датом документу (2010), критеријуми за њихово разграничење били просторно

одређење (подручје за њихову примену), власничка структура и надлежност за израду и/или примену,¹⁰ а не опште појмовно разграничење.

Табела 1. Упоредни приказ садржаја, дефиниције и прецизности појмова „план“, „програм“ и „пројекат“

Table 1. Comparative presentation of the content, definitions and preciseness of the notions “plan”, “programme” and “project”

Појам	Садржај	Дефиниција	Степен улажења у детаље и прецизност
План	Обухвата објашњење проблема и сврхе његовог решавања, са пописом принципа на којима се базира решење проблема, циљева који се желе постићи, метода и средстава којима ће се служити у решавању, као и актера који ће се на том послу ангажовати.	Документ у коме су изложени принципи, циљеви, сврха њиховог постизања, средства и актери, као и алтернативна решења у постизању циљева.	Оквирно
Програм	Исто као и план, али са тежиштем на оперативности и практичном спровођењу планираног (краткорочни оперативни план), са дефинисањем конкретних задатака за извршење.	Документ у коме су прецизно наведени одабрана варијанта из плана за извршење, затим оперативни циљеви, као и све активности и њихови актери, према временском редоследу извршења, са упутством како да се поједине активности изврше. У том смислу, тако постављене активности постају <u>задачи</u> које треба извршити.	Детаљно
Пројекат	Обухвата врло јасно навођење (висок степен конкретизације) краткорочног циља (у функцији неког циља вишег ранга), детаљан списак свих неопходних задатака (рашчлањених до нивоа простих операција), редослед извршења, временско одређење (почетак, крај и трајање), извршиоце и начин праћења и контроле (мониторинга) извршених задатака.	Документ састављен од детаљног описа активности (задатака), јасно дефинисаних својим почетком и крајем (временска компонента), као и захтевима за људским, техничким, финансијским и другим ресурсима.	Веома детаљно (до појединачних простих операција)

Извор: оригинал

10 §21 - „План развоја шумског подручја, односно план развоја шума у националном парку (у даљем тексту: план развоја) је плански документ којим се утврђују правци развоја шума и шумарства с планом за његово спровођење за шумско подручје“. §22 „Основа газдовања шумама (у даљем тексту: основа) јесте оперативни плански документ газдовања шумама који се доноси за газдинску јединицу“. §23 „Програм газдовања шумама (у даљем тексту: програм) јесте оперативни плански документ газдовања шумама који се односи на газдинске јединице које обухватају шуме већег броја сопственика шума чији појединачни посед није већи од 100 ha“. §25 „Основу доноси сопственик шума, односно корисник шума уз сагласност Министарства, а на територији аутономне покрајине уз сагласност надлежног органа аутономне покрајине. Програм доноси Министарство, а на територији аутономне покрајине надлежни орган аутономне покрајине“. §30 „Годишњи план газдовања шумама (у даљем тексту: годишњи план) доноси се за газдинске јединице у којима се у тој години обављају послови газдовања шумама“. §31 „Извођачки пројекат газдовања шумама (у даљем тексту: извођачки пројекат) израђује се за шуме за које се доносе основе“.

Са друге стране, у сфери шумарске политике, ове ствари се мешају на терминолошком нивоу и изазивају често недоумицу и неразумевање. Тако се у последње време у шумарској стручној литератури и пракси често може срести израз „национални шумарски програм“ (енг. National Forestry Programme), а односи се заправо на план развоја сектора шумарства¹¹ (има стратешки карактер). Он је, обично, праћен са неким детаљнијим разрадама циљева, средстава и актера, што му даје и неке карактеристике програма, па отуда вероватно и овакав назив. У оваквим документима се често помиње термин „пројекат“ у смислу опредмећивања Националног шумарског програма, из чега се види да на том нивоу не долази до преклапања, односно оставља се да се израдом и спровођењем одређених пројеката постигну неки циљеви нижега ранга. Међутим, забуна се може створити пошто је код нас у употреби још један појам који је близак појму „Национални шумарски програм“, а то је „Национални шумарски акциони програм“. Први две речи наводе на закључак да се ради о стратешком плану, адекватном Националном шумарском програму, док друге две речи упућују на програм извршења претходно планираних активности (појам „акциони програм“ се само тако може разумети, мада је сам термин „акциони“ сувишан, јер појам „програм“ подразумева „акцију“, односно заснива се на „активном“ спровођењу нечега планираног у дело). Због тога, да би се разјаснила суштина овако названог документа, потребно је темељно и стручно проучити његову садржину и сагледати шта ту има од стратешког плана, што оправдава употребу прве две речи, или од програма, чиме би се објаснило присуство последње две речи.

Такође, постоје и примери употребе појма „акциони план“,¹² који би по логици требало, у ствари, да означава структуру и редослед оперативног спровођења планом дефинисаних активности. Претпоставка је да термин „план“ означава у ствари стратешки план, док се са речју „акциони“ испред њега том појму даје оперативни карактер. То говори у прилог тврдњи да се у суштини ради о оперативном плану, односно програму.

Ово указује на чињеницу да у терминолошкој сфери, барем када је шумарска политика у питању, постоји изванредан број термина иза којих се налазе непрецизно дефинисани појмови, што може изазвати нејасноће и озбиљна неразумевања међу стручњацима. Оваква ситуација је условљена, пре свега, следећим разлозима:

- непознавањем тачних појмовних разлика између термина;
- буквалним, нестручним или ургентним преводима страних текстова;
- нерешеним терминолошким разликама у страним језицима из којих потиче превод;
- тежњом истраживача да се, у недостатку правих резултата научно-истраживачког рада, ауторизује барем неки нови термин или израз.

Први разлог лежи обично у недовољном познавању матерњег језика, са једне стране, и великој специјализацији стручњака, односно превеликом затварању у

11 Има неких мањих разлика у односу на традиционалне развојне планове, али оне не мењају суштину појма „Национални шумарски програм“ и не чини их у потпуности различитим у односу на њих.

12 Нпр. „An action plan for the establishment & revision of the National Forest Programme in Serbia“ (R a n k o v i ć N., K e č a Lj., 2005).

сопствене области истраживачког рада, са друге. Други разлог је недовољно познавање сопственог и страног језика, што често резултира буквалним преводима, чиме се губи јасно значење преведног појма. Када се на то надовеже ситуација да аутори наилазећи на тешкоће при преводу са страног језика, у нестрпљењу да потпуно јасно искажу смисао појма, врше „вокализацију“ страног израза (пишући га онако како се изговара), тако да преведени текст постаје потпуно неразумљив. Уз то се може везати и већ споменуто затварање у сопствене истраживачке области, што обично резултира потпуним нераздевањем изван области где се неки израз

Табела 2. Изрази из области шумарске политике и њихова могућа значења
Table 2. Expressions in the field of forest policy and their potential meanings

Израз	Могуће значење
„акциони програм“	има неке од карактеристика и програма и пројекта
„акциони план“	доминирају карактеристике програма
„извођачки план“	доминирају карактеристике пројекта
„институционални програм“	програм формирања (јавних) институција које би се старале о извршењу предвиђених послова (али може се схватити и као некакав програм који је донет од стране неке надлежне институције)
„дневна политика“	текућа економска политика
„активирајућа државна шумарска институција“	?
„партиципаторски развој“	развој базиран на активном учешћу различитих интересних група
„учесничко планирање“	планирање базирано на активном учешћу одређеног броја различитих актера
„учеснички процес“	процес са активним учешћем одређеног броја различитих актера
„учеснички механизам“	облик укључивања свих заинтересованих актера у неки процес
„капацитети у образовању и обуци кадрова“	број и стручна способност наставног кадра (за квалитетну едукацију и обуку стручних кадрова)
„капацитети шумарског сектора“	способности сектора шумарства да задовољи друштвене потребе у односу на шуме
„капацитети локалних тренера за примену партиципативних метода“	?
„национална шумарска стратегија“	стратегерија развоја шумарства (стратешки план)
„моделирање одговора екосистема“	моделирање реакција екосистема (на одређене подстицаје/промене)

користи,¹³ као и случај када превод раде професионални преводиоци (филолози), који превodeћи са страног језика неке речи, а неразумевајући увек суштину и стручно значење неког текста, условљени роковима, не могу адекватно да обаве тај посао.¹⁴ Трећи проблем се јавља услед ограничених могућности да се ишчита сва објављена литература везана за неки стручни проблем, па се аутори везују само за оне појмове који су коришћени у њима доступној литератури. При томе се губи из вида чињеница да и међу страним ауторима влада нејединство по питању појмовног исказивања резултата истраживања у истој научној области. Последњи разлог се налази у тежњи да се резултати истраживања и све оно што је за њих везано у највећој мери ауторизује, а што у ситуацији када нема правих и вредних резултата истраживања доводи ауторе у искушење да интервенцијом у појмовној сфери учине покушај давања сопственог научног и стручног доприноса. Јасно је да се у том случају не ради о правом научном сазнању, већ се ширењем броја нових израза за исте појмове само ствара конфузија и тешкоће око разумевања, посебно у сфери трансфера у праксу правих и оригиналних истраживачких резултата.

Као неки од занимљивих примера овакве ситуације у сфери шумарске политике дати су у табели 2, заједно са претпостављеним значењем.¹⁵

Без обзира на то што се код неких наведених израза може наслутити њихово тачно значење, ипак се ради о недовољно прецизно или незграпно склопљеним изразима, за које је могуће или наћи боље решење или је потребно да се објасне (дати дефиниције) у првом периоду њиховог коришћења.

Све наведено јасно указује на проблем употребе појмова и израза у научним и стручним документима, који резултирају њиховим тешким праћењем и разумевањем садржаја текстова. У том смислу препоручује се ауторима стручних текстова да учине напор и разјасне значење неког појма (израза), прво себи па онда и другима, као и да у највећој мери користе постојеће појмове који већ имају јасно дефинисано значење. Ако се, ипак, мора користити неки страни израз или појам (а то није нешто за шта се може рећи да унапред има негативну конотацију, јер развој науке то једноставно захтева), онда је потребно, барем у првим периодима његовог коришћења, уз њега стално давати објашњење и дефиницију, док се не прихвати (усталиу коришћењу) са јасно дефинисаним обимом и садржајем.

13 Може се десити да један израз (појам) у једној области има једно, а изван ње сасвим друго значење, што у мултидисциплинарним истраживањима може значајно да отежа комуникацију између истраживача који раде на истом послу.

14 Отуда је честа појава да се при објављивању радова у страним часописима, на самом крају целокупне процедуре, скоро редовно нађе и савет уредника да се текст ипак да на преглед некоме коме је тај страни језик (најчешће енглески) матерњи (без обзира што је, можда, превод урадио професионални преводилац).

15 Претпостављена значења су последица напора аутора овог рада да разуме право значење ових израза, пошто аутори публикација у којима су коришћени нису дали никакво објашњење или дефиницију. То значи да их треба узети са извесном дозом резерве.

ЛИТЕРАТУРА

- (2012/а): *Бизнис план*, Википедија, http://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D1%81_%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD (посећено: 28.05.2012. год.)
- В у ј а к л и ј а , М. (1980): *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд (748)
- (2011/а): *DIN 69901*, Qwika, http://wikipedia.qwika.com/de2en/DIN_69901 (посећено: 25.11.2011. год.)
- (2011/б): *Планирање*, Википедија, <http://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%80%D0%B0%D1%9A%D0%B5> (посећено: 11.12.2011. год.)
- (2012/б): *Појам*, Википедија, <http://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%98%D0%B0%D0%BC> (посећено: 06.06.2012. год.)
- (2012/в): *Предлог концепта шумарског информационог система и планирања у шумарству Црне Горе са посебним освртом на мале приватне шумске посједе*, Анекс 4 Извјештаја мисије, Подгорица (2), http://www.google.com/url?sa=t&rc=t=j&q=izvo%C4%91a%C4%8Dki%20plan&source=web&cd=5&ved=0CFQQFjAE&url=http%3A%2F%2Fwww.upravaza-sume.me%2Frazni_fajlovi%2F1316599871.doc&ei=D-jFT_jNNOHL0QX_7viBBg&usq=AFQjCNEVrVxmPe9cGRJueV5wrIU6mMFgw (посећено: 29.05.2012. год.)
- (2011/в): *Пројекат*, Википедија, <http://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%98%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D1%82> (посећено: 11.10.2011. год.)
- (2012/г): *Програм*, Википедија, [http://hr.wikipedia.org/wiki/Program_\(ekonomija\)](http://hr.wikipedia.org/wiki/Program_(ekonomija)) (посећено: 30.05.2012. год.)
- Р а н к о в и ћ , Н. (1996): *Економика шумарства*, Универзитет у Београду - Шумарски факултет, Београд
- Р а н к о в и ћ , Н., К е ћ а , Лј. (2005): *An action plan for the establishment & revision of the National Forest Programme in Serbia*, International Forestry Review Vol. 7(1), Commonwealth Forestry Association, CRIB, Dinchope, Craven Arms, Shropshire, England, SY7 9JJ (ISSN: 1465-5489) p. 63-70 (<http://www.cfa-international.org/IFR.html>)
- Р а н к о в и ћ , Н., К е ч а , Љ. (2007): *Шумарска политика Србије*, Универзитет у Београду - Шумарски факултет, Београд
- (2010): *Указ о проглашењу Закона о шумама*, Службени гласник РС 30/2010 (од 07.05.2010. год.), Београд

A CONTRIBUTION TO THE CLARIFICATION OF THE NOTIONS "PLAN", "PROGRAMME" AND "PROJECT" USED IN FOREST POLICY

Nenad Ranković

Summary

In the modern world, numerous researchers work on the resolving of the same or similar issues, the consequence of which is a great number of different research results. This leads to the emergence of numerous new notions and terms, some of which are completely new, and some rely on previous terms with new or supplemented contents. Additionally, some new notions are stated by the expressions compounded of several words, which are either already known, or are the combinations of the known and newly introduced words. Such a complexity of notions and their descriptive expressions result in the fact that the researchers, to be able to follow the research results and to express their own results, must have a good knowledge of basic notions and terms in their specific field, both of general and of specific character.

In such situations, especially in the explanation of the study results in different professional fields, some of the generally known notions can acquire some new meanings, which often force out the standard ones and thus lead to confusion and difficulties in following the presentation of the study results. When the awkward or unprofessional translations from the foreign languages and the construction of compound expressions are also added, it is clear what kind of problems the researchers will face in their work.

The researchers in forestry sector also cope with such problems, so sometimes it is necessary to elucidate the ones that have lately been in frequent use. In modern forestry, especially in the sphere of forest policy, the terms “plan“, “programme“ and “project“ are frequent. They have their standard definitions, but sometimes they are also used with specific meanings, especially when they are within compound expressions.

This points to the fact that, in the terminological sphere, at least in cases of forest policy, there are a number of terms with imprecisely defined notions, which can cause ambiguity and serious misunderstanding among the professionals. Such a situation is conditioned, first of all, by the following reasons:

- ignorance of exact notional differences between terms;
- literate, unprofessional or urgent translations of foreign texts;
- unsolved terminological differences in the translated foreign languages;
- researcher’s tendency to authorise at least a new term or expression when factual scientific and research results are deficient.

The first reason is usually the insufficient knowledge of native language, on the one hand, and, on the other hand, the high specialisation of the professionals, i.e. emphasised narrowing to their own research spheres. One explanation of the second problem is the insufficient knowledge of both the native and the foreign language, which often results in literate translations, in which the clear meaning of the translated notion is lost. In addition, some authors, faced with the difficulties in translating from the foreign language and impatient to reach an absolutely clear meaning of a notion, “vocalise“ (transcribe) the foreign expression, which leads to a situation that the translated text is completely incomprehensible. Also, the already mentioned narrowing to the researcher’s own fields usually results in complete misunderstanding outside the narrow subject in which the expression is used. There are also cases when the professional translators (philologists) translate from foreign languages the words which they do not understand, either the essence or the professional meaning of the text and, pressed by short deadlines, they are unable to do their job adequately. The third problem results from the limited potential to read all the published references related to the professional problem, so the authors stick to the notions used in the available literature. It is not taken into account that foreign authors also disagree in expressing the notions in the study results within the same scientific field. The last reason is the tendency to authorise most of the research results and all the related issues, which in the situation when there are no true and valuable study results leads the authors to a temptation to attempt to give their own scientific and professional contribution by the intervention in the notional sphere. It is clear that, in this case, it is not the true scientific knowledge. By extending the number of new expressions for the same notions, they only create the confusion and the difficulties in understanding, particularly in the sphere of transferring the true and original research results into practice.

All the above points clearly to the problem of the use of notions and expressions in scientific and professional documents, which results in difficult comprehension and understanding of the contents. In this sense, the authors of professional texts are recommended to make an effort and elucidate the meaning of a notion (expression), primarily to themselves and then also to others, and also to use predominantly the existing notions with already clearly defined meanings. If, nevertheless, a foreign expression or notion has to be used (and this is not to be assigned a negative connotation in advance, because it is simply required by the development of science), then it should be, at least in the first periods, always accompanied by an explanation and a definition until it has been accepted (established) with clearly defined scope and content.